

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Primam Secundæ, & Secundam Secundæ Summæ
Theologiæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Qvaestio LXXVI. De ignora[n]tia quæ est causa peccati ex parte rationis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72759](#)

QVAEST. LXXVI.

sed in quantum est actus quidam, habet aliquid bonum, alitem apparenſ proſine, & ita ex parte actus potest esse cauſa & finalis, & effectua alterius peccati, licet non ex parte inordinationis. materiam autem habet peccatum non ex qua, sed circa quam, formam autem habet ex fine. Et ideo ſecundum quatuor genera cauſarum peccatum potest dici cauſa peccati, ut dictum eſt.*

AD SECUNDUM Dicendum, quod peccatum eſt imperfectum imperfectione morali ex parte inordinationis. sed ex parte actus potest habere perfectionem natura, & ſecundum hoc potest eſſe cauſa peccati.

AD TERTIUM Dicendum, quod non omnis cauſa peccati eſt peccatum. unde non oportet quod procedatur in infinitum, ſed potest perueniri ad aliquod peccatum, cuius cauſa non eſt aliud peccatum.

TSuper quatuor ſimilares articulū primū.

IN art. I. q. 76. adiure, quod cū in titulo queritur, & poſtmodum determinatur, quod ignorantia eſt cauſa peccati, non ſumitur peccatum pro inordinatione, nec pro actu in genere natura, ſed formaliter pro iplo actu peccati. Nam enim dictum eſt, quod peccatum non eſt deordinatio, nec actus, ſed actus contrarius uituti. Nec eſt curia in propofito, utrum illud peccatum, cuius cauſa dicitur ignorantia, ſit imputabile, aut non incuriente ipſum. Nam enim eſt pofito, quod peccatum ipsum ab ignorantia cauſetur ſiue imputabiliter ſiue non imputabiliter: hoc enim ad sequentia spectat, querere, & decidere. Ex hoc autem quod peccatum eſt actus, & species positiva, manifeſte habeat, quare, ignorantia ponitur cauſa per accidens eius. Non ens enim non eſt per ſe cauſa eatis, & ponit, ut remouens prohibens, ſeu removens prohibens, ſeu removens prohibens, ſiuſ imputabiliter, ſiue non, negatō ſcientie, quae prohibet, talē actu ſi adiuer, dare dicitur tamen actum.

In art. 3. cor. & 2. di. 49. art. 3. & mal. q. 3. art. 6. p. 10. & q. 7. co. fin. & ad ſextum.

¶ Secundus articulus in Secunda ſequitur, ubi de negligē-

ce. **¶** Præter. Caufæ peccati ſunt acci-

pienda ex parte conuersionis, ut

ex ſupradictis patet.* ſed ignoran-

tia uideretur respicere auerſionem,

ergo non debet ponи cauſa peccati.

¶ 3. Præter. Omne peccatum in quo-

AD PRIMUM ſic proceditur. **A**

Videtur, quod ignorantia non poſſit eſſe cauſa peccati, quod non eſt nullius eſt cauſa: ſed ignorantia eſt non ens, cum ſit priuatu quædam ſcientie. ergo ignorantia non eſt cauſa peccati.

¶ 2. Præter. Caufæ peccati ſunt acci-

pienda ex parte conuersionis, ut

ex ſupradictis patet.* ſed ignoran-

tia uideretur respicere auerſionem,

ergo non debet ponи cauſa peccati.

¶ 3. Præter. Omne peccatum in quo-

F luntate conſtituit, ut ſupra dictum eſt; * ſed voluntas non fertur niſi in aliquod cognitum: quia bonum apprehenſum eſt obiectum uoluntatis, ergo ignorantia non poſſit eſſe cauſa peccati.

SED CONTRA eſt, quod Auguſtus dicit in lib. * de natura & gratia, quod quidam per ignorantiam peccant.

RESPON. Dicendum, quod ſecundum Philoſophum in 8. Physic. * cauſa mouens eſt duplex, una per ſe, & alia per accidens. Per ſe quidem eſt, que propria uature mouet, ſicut generans eſt cauſa mouens genitrix & leuius. Per accidens autem ſicut remouens prohibens, uel ſicut ipsa removens prohibebit. & hoc modo ignorantia poſſit eſſe cauſa actus peccati; eſta priuatu ſcientie perficiens rationem, que prohiabit actum peccati, in quantum dirigit actus humanos. Considerandum eft autem, quod ratio ſecundum dupliu ſcientiam eft humanorum actuum directa ſicilicet ſecundum ſcientiam uniuersalem & particulaarem. Conferens enim de agendis, utitur quodam ſyllogismo, cuius conuolutio eft iudicium, la electio, uel operatio; actiones autem in singularibus ſunt, unde conuolutio ſyllogismi operativi eft singularis. Singularis autem propositio non concludit ex uniuersali, niſi mediata aliqua propositio singulari: ſicut homo prohibetur ab actu parcidii per hec, quod ſit patrem non eſſe occidendum, & per hoc quod ſit hunc eſſe patrem. Vtriusque ergo ignorantia poſſit cauſare parcidii actuū, & uniuersalium principiorum, quod eft quædam regula rationis, & singularium circumstantiarum, unde patet, quod non quelbet ignorantia peccantis eft cauſa peccati, ſed illa tantum quia tollit ſcientiam prohibentem actum peccati. Vnde uoluntas alium eſſet ſic diſpoſita, quod non prohibetur ab actu parcidii, etiam ſi patrem agnoscet, ignorantia patris non eft huic cauſa peccati, ſed comitanter ſe habet ad peccatum: & ideo talis non peccat propter ignorantiam, ſed peccat ignorantem Philoſophum in 3. Ethic. *

AD PRIMUM ergo dicendum, quod non eniſi poſſit eſſe aliquid cauſa per ſe: poſſet tamen eſſe per accidens, ſicut removens prohibens.

AD SECUNDUM dicendum, quod ſicut ſcientia qui tollit ignorantia, respicit peccatum ex parte conuersionis: ita etiam ignorantia ex parte conuersionis eft cauſa peccati, ut remouens prohibens.

AD TERTIUM dicendum, quod illud quod eft quantum ad omnia ignorantia, non poſſet ferri uoluntas: ſed si aliquid eft ſecundum aliquid nōrum, & eſt eſt ſecundum aliquid ignorantia, poſſet uoluntas illud uelle, & hoc modo ignorantia eft cauſa peccati: ſicut etiam aliquis ſit hunc quem occidit, eſſe hominem, nec nescit eum eſſe patrem: uel cum aliquis iicit aliquem actuū eſſe delectabilem, nescit tamen eum eſſe peccatum.

AD PRICIPALIS PRIMVS.

Vtrum ignorantia poſſit eſſe cauſa peccati.

AD SECUNDUM ſic procedit. **A**

Videtur, quod ignorantia non poſſit eſſe cauſa peccatum. Peccatum non eft dictum, uel factum, uel concupiſtum contra legem Dei, ut ſupra habitum eft: * ſed ignorantia non

importat aliquem actuū neq; in-

Super quatuor ſimilares articulū ſecundum.

D. 413.

datio, &

decif.

do. ad. f.

¶ 2, scut alia peccata: ut intendit, quod ignorantia non est peccatum.

¶ 2 Præt. Peccatum directius operatur gratia, quam scientia; sed priuatio gratia non est peccatum, sed magis pena quedam consequens peccatum. ergo ignorantia, qua est priuatio scientie, non est peccatum.

¶ 3 Præt. Si ignorantia est peccatum, hoc non est nisi in quantum est uoluntaria: sed si ignorantia sit peccatum in quantum est uoluntaria, uidetur peccatum in ipso actu uoluntatis consistere magis quam in ignorantia. ergo in ignorantia non erit peccatum, sed magis aliquid consequens ad peccatum.

¶ 4 Præt. Omne peccatum per penitentiam tollitur, ne caliquid peccatum transiens reatu, remanet actu, nisi solum originales ignorantiam autem non tollitur per penitentiam, sed adhuc remanet actu, omni reatu per penitentiam remoto. ergo ignorantia non est peccatum, nisi forte sit originale.

¶ 5 Præt. Si ipsa ignorantia sit peccatum, quod si remaneret ignorantia in homine, tandem actu peccati: sed continue manet ignorantia in ignorantie. ergo ignorans continue peccat. quod patet esse falsum: quia sic ignorantia est gravissimum. non ergo ignorantia est peccatum.

SED CONTRA. Nihil meretur penam nisi peccatum: sed ignorantia meretur penam, secundum illud 1. ad Corin. 14. Si quis ignorat, ignorabitur. ergo ignorantia est peccatum.

R E S P O N S U M. Dicendum, quod ignorantia in hoca nescientia differt, quod nescientia dicit simplicem scientie negationem. unde cuicunque deest aliquarum rerum scientia, potest dici nescire illas; secundum quem modum Dionys. in angelis nescientiam ponit leptimo capitulo cel. Hierarch. * Ignorantia vero importat scientie priuationem, dum scilicet alii deest scientia eorum, que aptus natus est scire. Horum autem quedam aliquis scire tenetur, illa scilicet, sine quorum scientia non potest debitum actu recte exercere. Vnde omnes tenent scire communiter ea que sunt fidei, & uniuersalia iuris præcepta: singuli autem ea que ad eorum statum, vel officium spectant. Quedam vero sunt, que eti alius natus est scire, non tamen ea scire tenetur: sicut theorematum geometricorum, & contingentia particularia, nisi in casu. Mani-

teriorem, neque exteriorem. ergo A festum est autem, quod quicunq. negligit habere, vel facere id qd tenetur habere, vel facere, peccat peccato omissionis. Vn propter negligentiam, ignorantia eorum qua aliquis scire tenetur, est peccatum, non autem impunitur homini ad negligentiam, si nesciat ea qua scire non potest. unde horum ignorantia inuincibilis df, quod studio superari non potest, & propter hoc talis ignorantia, cum no sit uoluntaria, eo quod non est in potestate nostra eam repellere, non est peccatum. Ex quo patet, quod nulla ignorantia inuincibilis est peccatum: ignorantia autem inuincibilis est peccatum, si sit eorum qua aliquis scire tenetur, non autem si sit eorum qua quis scire non tenetur.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod sicut supra dictum est, * in hoc quod dicitur dictum, vel factum, vel concupitum, sunt intellegenda etiam negationes opposita, secundum quod omissione habet rationem peccati: & ita negligentia, secundum quam ignorantia est peccatum, continetur sub predicta definitione peccati, in quantum pretermittitur aliquid, quod debuit dici, vel fieri, vel co cupisci ad scientiam debitam acquirendam.

AD SECUNDUM Dicendum, priuatio gratia est secundum se non sit peccatum, tamen ratione negligentiae preparandi se ad gratiam, potest habere rationem peccati, sicut & ignorantia: & tamen quantum ad hoc est dissimile, quia homo potest aliquam scientiam acquirere per suos actus: gratia vero non acquiritur ex nostris actibus, sed ex Dei munere.

AD TERTIUM Dicendum, quod si in peccato transgressionis peccatum non consistit in solo actu uoluntatis, sed etiam in actu nolito, qui est imperatus a uoluntate, ita in peccato omissionis non solum actus uoluntatis est peccatum, sed etiam ipsa omissione, in quantum est aliqualiter uoluntaria, & hoc modo ipsa negligentia sciendi, vel etiam ipsa inconsideratio est peccatum.

AD QUARTVM Dicendum, quod licet transeunte reatu per penitentiam, remanet ignorantia secundum quod est priuatio scientie, non tamen remanet negligentia secundum quam ignorantia peccatum dicitur.

AD QUINTVM Dicendum, quod sicut in aliis peccatis omissionis solo illo tempore homo actu peccat, pro quo preceptum affirmatum obligat, ita est etiam de peccato ignorantie. Non enim continuo ignorans actu peccat, sed solum quando est tempus acquirendi scientiam, quam habere tenetur.

¶ Super

carum quoq. c. regno facte, & no excludere frequentia: sed q. no est secundum le pecatum, oportuit respondendo dicere, secundum q. est pecatum, & dictum est secundum negligentiam. Et facto, quod negligentia est nomen equi vocum, vel quae si equi vocum ad peccatum oppositum prudenter, & ad peccatum oppositum studiositatem, & illa est in intellectu, ista in uoluntate: illa defectu follicitudinis, precipiendi in qualibet materia ex remissa uoluntate oppositi boni precedentem significat, ista uoluntate intensam respectu commissio nis contrarie, & remissa respectu omissionis studiositatis, si cut cetera uita moralia defectua: unde ad illam spectat ignorantia affectata, & ignorantia negligens, illa per commissione hec per omissionem, sicut ad puerilinitatem spectat & affectata parvitas, & omissionis magnitudo. Eiusdem nam, r. omnis est commissio contraria, & omissionis uirtutis. unde negligentia opposita follicitudini est effectus negligentia opposita studiositati pro quanto est uoluntas remissa circa studiositatem, & propter hanc propinquitatem, & communicationem in noninibz, no cura ut author discernere de qua negligentia loqueret, veritatem praesertim semper falsumuidens, quia una infert aliam, ut patet.

D. 68.

QVAEST. LXXVI.

Super quæst. septuagesima sexta articulm tertium.

INAR., dubium occurrit circa prima uerba corporis, scilicet, Ignorantia de se habet quod actum quem causat, faciat inuoluntarium. Primo, quia inuoluntarium est ens positivum contrariū, scilicet inuoluntario ignorantia autem est negatio, nullum autem non ens de se habet quod faciat ens. Secundū, quia si ignorantia, causans per accidens causat per se inuoluntaria illius actus, sequitur, quod ignorantia semper excusat a toto suo per se effectu felicit inuoluntario, quāvis nō excusat ab effectu per accidens & sic falso est per se loquendo, quod ignorantia quandoque excausat a tanto, sed non a toto.

¶ Ad hoc dicitur, quod in ignorantia causante est considerare due, materialē scilicet, & formam. si enim consideretur ignorantia ut remoto prohibentis formaliter, ex hac parte habet quod sit causa per accidens, quia remoto prohibentis est cā per accidens, & effectus eius sit id quod prohibebatur & consequenter oppositus effectui causato a prohibentem. Remoto namque columnæ sufficiens graue, ex hoc ipso est remoto prohibentis descendens grauis, habet & quod sit causa per accidens, & quod effectus eius sit descendens prohibitus contrarius quieti sursum, quam causabat columnæ. Si autem consideretur materialiter, id est secundum id quod est ipsa ignorantia, quia denominatur causa per accidens, ex hac parte habet, quod effectus eius sit contrarius scientiæ, quoniam ex seipso habet oppositionem ad scientiam. Effectus autem contrarius effectui scientiæ in tali natura, scilicet uoluntaria, est inuoluntarium, quia effectus proprius scientiæ est uoluntarius. Ignorantia igitur causans per accidens actum, ut remoto prohibentis, de se, id est, de sua propria ratione sibi uenient, quod actus ille sit inuoluntarius. Et hoc intendit author in litera: hoc autem non est ignorantiam per se cauare inuoluntarium, sed est ignorantiam determinare, uel applicare ad materiam effectum per accidens. Cum enim commune sit omni remotioni prohibentis cauare prohibitum contrarium inventio, & hoc sit formale in causa remouente prohibentis, sicut ignorantia applicat ad talem materiam felicit ad seipsum talem causa rationem, ita applicat ad talem materiam felice inuoluntarium, talem effectus rationem. Contineatur enim sub prohibito & contrario inuoluntarium, ut materia sub formalis, sicut ignorantia sub remouente prohibentis. unde ex hac parte ignorantia non nisi causa per accidens inuoluntarii est, sicut priuatio prohibentis descendens, si scientia nomina imposita, per accidens causa effet motus contrarii motui sursum. Cum his tamen stat, quod si gratia materiæ resolutio inuoluntarii in ignorantia agenda est, inuenietur quod ignorantia est per se causa inuoluntarii, sicut absenta nautæ submersione nauis: & propter quicquid inuoluntarii ex ignorantia in nostris inuenientur actibus, potest ut sic resolutio in ignorantiam, ut per se causam. propter quod authoris uerba ignorantiam de se facere inuoluntarium sonantia, super hoc fundata credo principio. Ad primam autem obiectionem in oppositum, pater responso duplex. Prima, quod ignorantia ut remoto prohibentis, est causa non per se, sed per accidens inuoluntarii. Secunda, quod ignorantia, ut absentia scientiæ, est causa per se inuoluntarii, ut superiorius declaratum fuit ex quinto Metaphysico.

Ad secundam dicitur, concedendo quod ignorantia semper excusat

ARTICVLVS III.

Vtrum ignorantia excusat ex toto a peccato.

AD TERTIVM sic proceditur. Videlur, quod ignorantia ex toto excusat a peccato. Quia Aug. t̄ dicit, Omne peccatum uoluntarium est, sed ignorantia: causat in uoluntarium: ut supra habitum est, ergo ignorantia totaliter excusat peccatum.

¶ Præt. Id quod aliquis facit præter intentionem, per accidens agit; sed intentio non potest esse de eo quod est ignotum. ergo id quod per ignorantiam homo agit, per accidens se habet in actibus humanis: sed quod est per accidens, non dat speciem. nihil ergo quod est per ignorantiam factum, debet iudicari peccatum, uel uirtuosum in humanis actibus.

¶ Præt. Homo est subiectum uitutis & peccati, in quantum est particeps rationis: sed ignorantia excludit scientiam, per quam ratio perficitur. ergo ignorantia totaliter excusat a peccato.

SED CONTRA est, quod Aug. * dicit in lib. de libe. arb. quod quædam per ignorantia facta, recte im-

It. 3. de li. ar. columnæ sufficiens graue, ex hoc ipso est remoto prohibentis descendens grauis, habet & quod sit causa per accidens, & quod effectus eius sit descendens prohibitus contrarius quieti sursum, quam causabat columnæ. Si autem consideretur materialiter, id est secundum id quod est ipsa ignorantia, quia denominatur causa per accidens, ex hac parte habet, quod effectus eius sit contrarius scientiæ, quoniam ex seipso habet oppositionem ad scientiam. Effectus autem contrarius effectui scientiæ in tali natura, scilicet uoluntaria, est inuoluntarium, quia effectus proprius scientiæ est uoluntarius. Ignorantia igitur causans per accidens actum, ut remoto prohibentis, de se, id est, de sua propria ratione sibi uenient, quod actus ille sit inuoluntarius. Et hoc intendit author in litera: hoc autem non est ignorantiam per se cauare inuoluntarium, sed est ignorantiam determinare, uel applicare ad materiam effectum per accidens. Cum enim commune sit omni remotioni prohibentis cauare prohibitum contrarium inventio, & hoc sit formale in causa remouente prohibentis, sicut ignorantia applicat ad talem materiam felicit ad seipsum talem causa rationem, ita applicat ad talem materiam felice inuoluntarium, talem effectus rationem. Contineatur enim sub prohibito & contrario inuoluntarium, ut materia sub formalis, sicut ignorantia sub remouente prohibentis. unde ex hac parte ignorantia non nisi causa per accidens inuoluntarii est, sicut priuatio prohibentis descendens, si scientia nomina imposita, per accidens causa effet motus contrarii motui sursum. Cum his tamen stat, quod si gratia materiæ resolutio inuoluntarii in ignorantia agenda est, inuenietur quod ignorantia est per se causa inuoluntarii, sicut absenta nautæ submersione nauis: & propter quicquid inuoluntarii ex ignorantia in nostris inuenientur actibus, potest ut sic resolutio in ignorantiam, ut per se causam. propter quod authoris uerba ignorantiam de se facere inuoluntarium sonantia, super hoc fundata credo principio. Ad primam autem obiectionem in oppositum, pater responso duplex. Prima, quod ignorantia ut remoto prohibentis, est causa non per se, sed per accidens inuoluntarii. Secunda, quod ignorantia, ut absentia scientiæ, est causa per se inuoluntarii, ut superiorius declaratum fuit ex quinto Metaphysico.

Ad secundam dicitur, concedendo quod ignorantia semper excusat

Fa toto inuoluntario ut sic. & quando dicier, quod quando excusat tanto, sed non a toto, intelligitur de ipso ignorantia rationem voluntarii quod enim inuoluntarium frigenter, minus culpabile est; quia inuoluntarium malitiosius, quantum habet de rōne inuoluntarii, tam habet de ratione inculpabilior.

In eodem tertio articulo, uoluntarium est circa id quod de re de ignorantia comitante, fera non est causa peccati. Videlur, quod falso, quod est ratio inuoluntarii, non ergo ignorantia omnia excusat a peccato.

R E S P O N S U M Dicendum, quod ignorantia de se habet quod faciat actum quem cauatur, inuoluntarium esse. Iam autem dictum est, * quod ignorantia dicitur causare actum, quem scientia apposita p-

Ghibebat: & ita talis actus si scientia adesset, esset contrarius uoluntati, quod importat nomen inuoluntarii: si uero scientia, quæ per ignorantiam priuat, non prohiberet actum propter inclinationem uoluntatis in ipsum, ignorantia huic scientiæ non facit hominem inuoluntarium, sed non uolentem, ut dicitur in tertio Ethi. * & talis ignorantia, quæ non est causa actus peccati, ut dictum est, t̄ quia non causat inuoluntarium, non excusat a peccato. Et eadem H ratio est de quacunque ignorantia non cauante, sed consequente, uel concomitante actum peccati: sed ignorantia, quæ est causa actus, quia causat inuoluntarium, de se habet quod excusat a peccato; eo quod inuoluntarium est de ratione peccati. Sed quod aliquando non

rium, sed per non inuoluntarium, sicut album per nigrum datur, & non album. Ex hoc ergo quod non causat inuoluntarium, inferre non excusationem a peccato, est lophorum sequentis.

IAd hoc dicitur, quod ignorantia concomitantia habet duas conditiones. Prima est, quod facit nescientem non uolentem, & fassim inuoluntarii id ignorari. Secunda est, quod permittat, qui sit, esse totaliter inuoluntarium: & ex hac conditione sequitur, quod qui ciquid impetraret agenti sine illa ignorantia, impetraret agenti cum illa, ac per hoc nec excusat, nec accusat. Ex hoc uero conditione habet, quod non det, seu apponat peccatum, peccati circumstantiam ex ignoto. & si hoc vocatur excusatio, stingit potest, quod excusat a peccato contingit dupliciter, cutando a per se pertinentibus ad actum, & hoc modo ignorantia non excusat: quia ut dictum est, relinquit ipsum in effectione uoluntarii, & non facit ipsum inuoluntarium esse, ut in dicitur. Alio modo excusando ab omnino per accidens conuentibus, & ab his excusat, quia non meretur, nec demeretur, sed actibus: & actus penitentiarum secundum per se pertinet, & non secundum omnino per accidens, quia sub conditione cadunt. Et quoniam omnis scientia, & ars est de his quæ sunt, ideo author negavit ignorantiam talem, excusat: & resolutio optima relata ad actum peccati, in ordine ad quem in tractat de ignorantia, licet nanque in uoluntarium tollatur per traditorum & contrariantium: quia tamen negatio contradicit, nihil ponit, & actus aliquid ponit, impossibile est, quod in uoluntarium tollatur per actum, quia tollatur per inuoluntarium, album per nullum postuum tollatur, nisi per nigrum. Interrogatio litera, quod quia ignorantia concomitantia non cauatur in uoluntarium actum, ideo non excusat a per se spectantibus ad alium, quod est clarum: cum quo tamen stat, quod excusat a nino per accidens, quia nullus fit ex illa ignorantia in eo zelanti illa, ut patet in exemplo dato, & in eo qui proprio libens auctui coniungali, alienam se supponentem cogolos, ignorantia concomitante.

¶In eodem 3. art. circa primum modum, quo ignorantia ad-

fat totaliter a peccato; scilicet ex parte rei ignoratae, quae est ignorantia facti vel faciendi; dubium occurrit, an excusat taliter peccans totaliter ab illa mala circumstantia ignorata. Et est ratio dubitativa talis dat operam rei illicite, ex quo in scientia eius, ut in litera dicitur, remaneat quod ille actus quem facit, est malus. verbi gratia, Iudas cum cognovit Thamar, quam ne sciebat esse muri suos, an sit totaliter ab incaecitate usus excusat, siens actum illum esse fornicationem, sed ignorans incaecitum.

Ad hoc dicitur, quod totaliter est excusat id incaecitum, liceat non a fornicatione, quam voluntarie committit. Pro regula nomine, que generali habendum est, quod ignorantia ex parte rei ignoratae una, non ex parte ignorantis, tamen non est scire, ut sit factus peccator, et in quodlibet partim, sive in omnibus, quibus est ignorans, sive in parte, ut sit factus peccator, et in parte, quod est propter effectus ignorantiae, sive de operam rei licita, sive illicite. Non enim dicitur, hoc differt dates operam rei licet, sive illicite, sed in voluntate licet, & illicite, rei cognoscitur, unde quia conuenit in causa in voluntarii simpliciter. Ignorantia inculpabilis, potest quod covenit in effectu per se eius, iam in voluntario simpliciter, unde facit cognoscens. Nam prima nocte, et in causa delationis vacaverit actu continuo, credito, & huiusmodi operam rei illicite, nihil minus excusat est a fornicatione. Iudas igitur non peccauit peccato incaecitate, sed fornicationis. Et si fuerit lata sententia contra incaecitum, non incurrit illam, quia excommunicatio preluppon in illam culpam. Secus autem forte effectus de irregularitate, si fuerit annexa, quia sequitur factum, & non requirit culpam. Et hoc ratione probatur, quia peccatum a deo est voluntarium, secundum Augustinum, non est peccatum non est. Quia autem ergo actus ille peccatus non totaliter excusat, habet de voluntario, ac per hoc fato, quoniam voluntarium oportet esse cognitum, tantum haber de peccato, sed quantum ad hoc non est proprius effectus ignorantiae, sed scientia potius. Quantum igitur habet de in voluntario, non habet error non peccatum: hoc autem est, quod est proprius ignorantiae fit. Nec oportet intelligi in litera, quoniam de ratione ignorantiae, & non de illa conditione, quae est effectus ignorantis, sed in voluntario. Et hoc est, quod ignorans ex parte rei ignoratae non excusat totaliter a peccato, & quod perciens hominem, quem necesse est patrem, non totaliter excusat a peccato, quia adhuc remaneat ei cognitio peccati.

En codem articulo dubium occurrit circa secundum modum, scilicet ex parte ignorantiae eius quo tenetur sciencie: quia insufficiens duo tamen modi numeratur, scilicet, affectata ut liberius peccet, & per negligentiam. Paulus namque Apostolus de scripto dicit, quod ignoranter peccavit, et ad Timo. 1. & tamen neutrorum modorum ignorauit, cum ipse dicas: quod pauperum traditionum emulitor existet, hoc fecerit ad Gal. r.

Ad primum horum dicitur, quod omnis ignorantia non excusat a peccato, sed curatur ad hos duos modos, scilicet directe, vel indirecte, quorum author me nimis, sed non numerat omnes eorum speciales modos, sed duos extremos, ut ex iis medios percipiam. Summa enim locum uideat obscurere sic: studiose uolita, ut libere peccare licet; infimum vero, quando aliquis occupatus in aliis: precepit bonis negligit sciencie, id est, amittit sollicitudinem scientie: inter has autem mediat ignorantia Pauli, quae fuit directe uol-

lita, pro quanto noluit cognitionem fidei Christi. Ignorantia namque eius fuit ignorantia opposita cognitioni fidei Christi, cum voluntarie noluit non ad libertatem peccandi, sed ad obsequium Dei. Arbitrabatur enim iniuriam Deo facere, fidem talem faciendo, unde ibidem ipse dicit. Ignorans feci in incredulitate.

Pecccato retrahetur. Talis n. negligens facit ignorantiam ipsam esse uoluntaria & peccatum, intentum enim ignorantia excusat a peccato, inquantum ignoratur aliquid esse peccatum. Potest autem contingere, quod aliquis ignoret quidem aliquam circumstantiam peccati, quam si sciret, retrahetur a peccando, siue illa circumstantia faciat ad rationem peccati, siue non, & tamen adhuc remanet eius scientia per aliquid, per quod cognoscit illud esse actum peccati, puta, si aliquis percussus aliquem, sciat quidem ipsum esse hominem, quod sufficit ad rationem peccati, non tamen feit eum esse patrem, quod est circumstantia constitutiva nouam speciem peccati; uel forte nescit, quod ille se defendens repercutiat cum: quod si sciret, non pertinet ad rationem peccati, unde licet talis propter ignorantiam peccet, non tamen totaliter excusat a peccato, quia adhuc remanet ei cognitio peccati. Alio modo potest hoc contingere ex parte ipsius ignorantiae, quia, scilicet ipsa ignorantia est uoluntaria, uel directe, sicut cum aliquis studiose uult nescire aliqua, ut liberius peccet; uel indirecte, sicut cum aliquis propter laborem, uel propter alias occupationes negligit addiscere id, per quod a

Ad PRIMUM ergo dicendum, quod non ois ignorantia causat in voluntarium, sicut supra dictum est. * unde non omnis ignorantia totaliter excusat a peccato.

Ad SECUNDUM dicendum, quod inquantum remanet in ignorantia de voluntario, tantum remanet de intentione peccati, & secundum hoc non erit per accidentem peccatum.

Ad TERTIUM dicendum, quod si efficit talis ignorantia quod totaliter uolumen excluderet, oino a poto excusat, sicut pater in furiosis, & amentib. non at semper ignorantia causans poto est talis, & iō nō semper totaliter excusat a peccato.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vrum ignorantia diminuat
peccatum.

Ad QUARTVM sic proceditur. Videtur, quod ignorantia non diminuat peccatum. Illud. n.

Dictum est, quod non omne uoluntarium specificat &c. Secundus est, quod quicquid est uoluntarium, cadi sub aliqua intentione. Et hoc supponit in litera, & confit est uerissimum: oportet namque omnia uoluntaria emanans, ad finem aliquem fieri, cum finis sit obiectum uoluntatis, sed hoc non satisfac litera, quia expresse dicitur, quod quantum remanet de voluntario, tantum de intentione peccati, & ideo non est per accidentem. refer ergo litera ad idem ad peccatum uoluntarium & intentum. Ad hoc dicitur, Li tera non dicit, quod quantum & tantum, sed in quantum & in tantum. Inserit quod est tanta differentia, quod prima uerba important primum sensum, secunda autem cum secundo. Quod autem referatur ad idem, i.e. peccatum, uerissimum est, quia si in ignorantia remanet uoluntarium peccati, oportet voluntarie ineffe-
Sup. art. 3. &
Ecuerit ad aliquod diffonsans legi aeternae; quod est habere intentionem peccati. Sed ex eo quod in tali materia, scilicet, peccato, quod sonat specificatum ab intento, sequitur, si est uoluntarium, et internum non sequitur simpliciter, est uoluntarium: ergo intentum, sunt enim multa in uno & codem peccato uoluntaria, malorum, tamen intentum, unde est species, ut patet in procurando adulterii consilium. Est enim ibi in primis aueratio a lege Dei, & ratione, & usilio spiritualis mortis, & documenta peccatorum infamis, & appetitus delecatibilis alieni. Et quoniam omnia sunt uoluntaria, ab ultimo tantum, quod est per intentionem, actus specificatur, ita quod reliqua sub hac intentione concluduntur.

¶ Super questionis 76. articulum quareum.

Nartic. 4. in calce corporis articuli, dubium difficile occurrit de specie peccati, quod fit ex ignorantia, an scilicet fit eiudae specie, in qua est si fieret sciencie. Et ratio dubii, quia species peccati sumunt ex per se obiecto intento a peccante, ut in questione 72. superioris patet, sed ex ignorantia peccans non tendit per

se in

QVAEST. LXXVI.

Se in obiectum illius peccati, sed per accidens, ut in litera hac dicatur, ergo peccans ex ignorantia non peccat illa specie peccati, qua peccaret faciendo idem sciens.

¶ In oppositum autem est, quia nihil est in genere, quod non est in aliqua eius specie: & propterea si peccans ex ignorantia non incurrit peccatum illius speciei, erit aliquid peccatum in nulla specie, non est, n. maior ratio de una, quam de alia in reliquo speciebus. Praeterea, Paulus Apof. rad Tim. rae ignorantia peccatum: & tamen fateur se peccasse peccatis eiusdem speciei ac si scirent, dicens, quod fui blasphemus: & persecutor, & contumeliosus: distinguendo namque peccata, in illis speciebus peccasse se insinuat.

¶ Ad evidenter huius dubii, sciendum est, quod duplex est ignorancia voluntaria. Non est eiusdem agrauare, & diminuere peccatum; sed ignorantia aggrauat peccatum, quoniam super illud Apostolo Rom. 2. Ignoras quoniam benignitas Dei &c. dicit. Am. ignorancia voluntaria. Vna priuans usum rationis, ut ebrietatis, & amoenia, quando quis procuramentum. Altera priuans sola scientia eius quod tenetur scire. Et haec est duplex. Signoriantia iuris, sive univeralis, sive particularis, ut quando quis nescit hunc actum esse peccatum. Et ignorantia facti, ut quando quis nescit sua negligencia hominem esse in loco quo proicit legitem. Peccata autem facta ex ignorantia iuris sunt duplices, quamvis secundum se malitia, ut fornicatio, furto, & similia, quodammodo lobo iuris posuiti statuto mala, ut lejunare tali die, & similia. Inchoando autem a peccatis que sunt secundum se mala, & sunt ex ignorantia iuris, dicendum est, quod sunt peccata eiusdem speciei, cuius effeta si fuerent scientes. Et hoc est duplex. Signoriantia iuris, sive univeralis, sive particularis, ut quando quis nescit sua negligencia hominem esse in loco quo proicit legitem. Peccata autem facta ex ignorantia iuris sunt duplices, quamvis secundum contrarietatem ad uitam, indirekte & per accidens sunt voluntarii. Gentiles nanque nescientes simplicem formationem esse peccatum, voluntarie conseruent in actu cognitionis mulieris non fuit uxoris, unde sumitur fornicationis species: quamvis forte aliqui eorum si scirent esse peccatum, non fecissent, & sic non directe & per se, sed per accidens in actu illum ex parte contrarietas ad uitam confenserint. Et hoc modo Paulus confessit in mortem Stephani confitens Iesum Nazarenum, unde sumit peccatum speciem, quamvis non nisi per accidens consenserint in contrarietatem illi actui intrinsecam, quam si cognovissent adesse, non consenserint actui, & simile est de aliis. Nec author est oppositus sibi ipso, sed sunt verba sua formaliter intelligenda. Non enim dicit hic, quod non potest dici, quod voluntas peccantis ex ignorantia directe & per se feratur in specim peccati, sed in peccatum. peccatum enim formaliter cum ex proprio ratione exigat contrarietatem ad legem Dei, ut patet ex distinctione Augustini, tunc tantum est directe & per se volitus, cum ipse actus contrarius est directe, & per se volitus, ita quod non sit per se volitus actus qui est contrarius, sed actus contrarius. Constat autem, quod inter fornicationem committentem ex ignorantia, que sit peccatum, & scienter, haec est differentia, quod sciens voluntarie fertur in actu contrarium directe & per se: scit enim actu illum esse contrarium iuris, & consequenter legi, & uite illum. ignorans autem voluntarie directe & per se fertur in actu, qui est contrarius, & per accidens in actu contrarium: & propterea in litera dicitur, quod per accidens fertur in peccatum, cum hoc enim constat, quod per se fertur in obiectum, unde peccatum sumit speciem, ut patet species enim peccati non sumitur ex contrarietate, sed ex obiecto, sicut nec species alii sumuntur ex contrarietate ad nigrum, sed ex abundantia lucis in se. Et cum haec legeris, adverte, quod non loquor de auersione, que sequitur peccati speciem, quoniam illa per accidens etiam scienter peccantibus est uolita, sed contrarietate intrinseca ipsi peccato, qua est actus contrarius iuriti, haec enim a scienter peccante est directe & per se uolita: ab ignorante autem errante per accidens tripliciter. primo ex parte actus, quia est uolita ad uolitionem auctus: secundo ex parte ignorantiae voluntarie, quia in ipsa uolita sunt uoliti omnes eius effectus, quorum unus est incurtere in hoc contrarium: sicut necessario voluntarie oculis relatis, uult in sua causa quicquid male inde sequi natum est. unde si impingat in leuum aliquod voluntarie, impingit

Ca. i. a. med.
tom. 5.

Art. 2.

ARTIC. IIII.

F uoluntate sua cause, scilicet uoluntate, vel nolati incessu. Tertio ex parte accidentalitatis in ipsa ignorantia, & hoc quod illos qui nesciunt se ignorare, qui si scirent se ignorantes, dixerint operam ut scirent, in ipsis enim etiam ipsum ignorantia peccatum est voluntarium per accidens, sicut accidit in Paulo Apof.

¶ De peccatis sive que sunt ex voluntaria ignorantia quanto totaliter rationes, qualiter peccata ebriosus amentum volentie, litera in prae- denti arti in reu- sitione ad ultimum cens quod ignorans priuans voluntationis totaliter ad fatu a toto, contra uideut fibi ad secundum doc- tum, dicere possunt ebriosus peccatum seu quod enim in reu- tur, non tollatur, sicut rursum in dicenti duo pessi- esse ebrietas.

¶ 3 Præt. Si aliqua ignorantia diminuit peccatum, hoc maxime uidetur de illa quæ totaliter tollit usum rationis: sed huiusmodi ignorantia non minuit peccatum, sed magis auget. dicit enim Philosophus in 3. Ethico. * quod ebriosus meretur duplices maledictiones, ergo ignorantia non minuit peccatum.

SED CONTRA. Quicquid est ratio remissionis peccati, alleuiat peccatum: sed ignorantia est huiusmodi, ut patet i. ad Timoth. 1. Misericordiam confectus sum, quia

H homicidium sequens. Sunt ergo in speciebus peccatorum sequentia, aut sunt peccata in nulla specie, quod est impossibile, non sequela, quia ex quo sunt distincta a specie sua causa, sicut ebrietatis, eo ipso quod sunt duos peccata, aut in propria natura, aut in nulla erunt. Contra hoc autem est, quod actus sunt uoluntarii, & consequenter nec morales humani, quam sicut hominis.

I In hac ambiguitate caendum est ab utroque extremo, quod camus huiusmodi sequentia peccata esse genus moris, ut quod uidentur dicere, considerantes istos actus in leibis, & proprie- dentes, quod huiusmodi ebrietate excutantur a toto quo ad eam. Nec fateamur praedita esse secundum se peccata, ut ex haec forte acceptum est: sed dicamus esse circumstantias peccatorum ad circumstantiam, quid significantem efficiunt & pertinentes ad circumstantiam. Quid, significantem efficiunt & pertinentes obseruantur in ipsis regulas datas de euangelio cuimenti peccatorum superius in quæf. 20. artic. 5. & quod articulo 8. Et ratio est, quia hec sunt uoluntaria in suis circumstantiis. Ex hoc nanque quod sunt quodammodo uoluntaria efficiunt uoluntarium in causa, est esse aliquo modo uoluntarium, sicut generis humanorum & moralium, & non excutantur a toto. Ex eo autem quod in suis causis non sunt secundum naturam, sed a propriis speciebus distracta, circumstantias sunt per se, quorum sunt effectus, & ad illorum peccatorum speciem. Etiam, in quibus sunt uoluntaria & intenta.

K Et ex hac parte sequitur ulterius, quod primum peccatum est ebrietas, plus minuit de secundo, puto homicidio, vel blasphemiam Dei, quam sit grauius primi. Sicuten uerbi gratia ebrietate tota sua latitudine ad plus est grauitas ut duo, & homicidio decem, ex hoc quod homicidium distrahitur a sua specie, consequenter distrahitur a sua grauitate: & quia reducitur ad propria ebrietatis, reducetur quoque ad grauitatem eius, circumstantia tamen. Et sic reducitur ad grauitatem non excedente duo, ac per hoc plus minuetur de propria grauitate homicidio ab ebrietate, quam figuratus ebrietatis. transl. tum enim de gradibus decem grauitas ad gradus duos, longe plus minuit est, quam in duobus qui sunt gradus ebrietatis. Attributum auctoritate Augustini, in libr. 22. contra Faustulum dicens, quod si culpandus est non quantum illa incepsus, sed quantum delictus meruit: quoniam incepsus non nisi in causa ebrietatis, sed culpabilis esse ponit. Attributum etiam auctor, dum respondit argumento. scilicet, Peccatum additum peccato facit maius, quia maius includit unitatem cum eo, quo facit maius, dicitur responsum. Prima est, quod haec propositum est universaliter, quia non semper peccatum additum peccato in unitate, sed quod faciat unum cum eo, & dicit quod sufficit, quod facatur peccata, deinde quia potuerit quis dicere, quod illa proportionem est uera in peccatis coenitibus in unum, dat secundum explanationem, dicens, quod nec sic est uera, quia contingit primum peccatum plus minuire de secundo, quam sit grauitas primi, ut declaratum est: & inducit ad hoc quod inducum est de ebrietate & homicidio, ex hoc insinuans, quod purat ambo in unum peccatum coire, & secundum esse circumstantiam, effectum, sicut primi. Conformatque hoc doctrina superius habitus de peccatorum ex fine, seu obiecto intento. Quae autem & in opere uidentur auctoribus uerba, facile explanatur. nam quod

præcedenti articulo dictum est, quod ignorantia tollens totaliter ulmationis excusat a toto, et utrum per se loquendo: quoniam actus a tali facti per se loquendo, non sunt humani: sed per accidens contingit non excusari, cum enim ignorantia tali coniungitur, quod est uoluntaria culpabiliter, tunc ratione istius accidentis non excusat a toto, & hoc hic dicuntur. Quod etiam plures dicunt ab auctoritate, in ebris duo peccata inenarrabiles, scilicet ebrietatem, & peccatum lequeum, intelligentem est secundum, subiectam materiam id est, secundum se duo peccata, non quod in hoc retineat totaliter, sed alterius transire in circumstantiam primi. Cogitatur si autem in hac materia his uocabulis uti, ut ostendamus quod quae secundum se sunt peccata, nolunt ratione inducunt etiam causas a huiusmodi ignorantiae peccato, & comparatione utriusque peccati adiucentem. Comparatio enim distinctionem extremorum exigit, loquentes ut multi intelligentes ut sapientes.

¶ De peccatis vero quae sunt ex culpabili propter negligentiam ignorantia facti, ut cum uacana uenationi sagittari hominem loco cerui ex circumfere, an sit eiusdem speciei, cuius efficiencia a scientie, dicendum est, quod non, sed spectant ad species peccatorum directe uoluntarium, puta uenationis periculofic, & similium actuum, a quibus illa peccata caufatur. Extratio est, quia plus requiriatur ad rationem speciei propria, quam ratio uoluntarii oportet enim esse per intentum id unde licet peccata sumuntur. unde licet ita peccata sunt uoluntaria in iuriis causis: quia tamen non sunt uoluntaria in lepisis, non sunt per se intentionis, ac non sunt secundum se peccata, nec ut actus eliciti, nec ut actus imperatis sunt euentus, seu effectus peccatorum non præsumi, nec intenti, quamus præsumptibiles, ac per hoc circumstantias aggrauantes, non trahentes tamen in suas species, sed distracta in iurium caufarum species. Sumitur etiam ex litera huius articuli ratio idem ex parte ignorantia ex illis verbis, Cum enim siquid est peccatum ignorantia, non potest dici, quod uoluntas directe, & per se feratur in peccatum, sed per accidentem, & loquitur de ignorantia uoluntaria indirecte & culpabiliter ex quibus habetur, quod in id quod ignorantia huiusmodi uelatur, non per se, sed per accidentem uoluntas feratur, ut enim est ratio de peccato, & quoque alio; & sic cum cointellegatur altera supradicta, scilicet, quod ab intentis per accidentem non specificantur actus morales, sequetur quod agitatur illa temeraria non specificantur ab homicidio subsecutu, ex ignorantia illa, sed ent circumstantia, Quid, aggrauans ualde actum. Ex his autem habes differentiam uelutinis inter peccata primo discussa ex ignorantia iuri, & hec ex ignorantia facti: quia in illis ignorantia non uelat obiectum, sed contrariebat ad legem, seu iure. In iuriis ignorantia uelat obiectum: & ideo illa in eadem sunt species, non, ut dictum est, quia ab obiecto per se intento species est. Ex hoc tamen loco ne fallaris accipiens, quod quia hic uenator non est reus homicidii, propterea non fit irregulare, & similia: quoniam unaqueque as propriis uocabulis gaudet, & in iure ubi talis uocatur homicida uoluntarius, ita et uocandus. In philosophia autem moralis, de speciebus peccatorum differunt, sua quodque specie uocandum esset, si non haberet.

¶ De peccatis demum, quae sunt ex ignorantia iuris positivi, quae non secundum se sunt mala, sed solum quia prohibita: considerandum est consequenter addito, an ignorantia uelat obiectum formale illius actus, ut est in genere moris, an uelat solam contrariebat ad legem. Si enim sola contrariebat uelut, eiusdem sunt species a scientie, & ignorantia facta: si uero obiectum formale uelatur, non sunt eiusdem species, ut patet ex antedictis. Ad hoc autem discernendum, effectum iuris positivi in actu & obiecto oportet uidere. Si enim lex constituit rationem formalem obiecti, patet quod ignorantia uelat obiectum: si autem constituit iuram auferzionem ab ipsa, uel conuerzionem ad ipsam, patet quod ignorantia non uelat obiectum, sed contrariebat. Cū iugur quod lego ponitur, ut patet in 5. Ethic. si id quod a principio nihil differt, utrum sic uel aliter fiat: sed post legem differt sic, uel alterius, bonitate & malitia morali, oportet quod ex uilegis huiusmodi collocetur in genere boni, uel mali moralis. Et cū ita collatio, ut dicitur inferius in tractatu de lege, fiat per modum determinationis formæ communis ad specialem, consequē-

A est, ut lex non solum genus, sed speciem auctibus huiusmodi praebat moralem, non faciendo nouam speciem uirtutis, aut uirtutis, sed applicando, seu extendendo preexistentes species uirtutum, & uitiorum ad huiusmodi actus, v.g. Ius statuens quod cum lumine, & itola, casula &c. Misericordia celebratur, applicat religionis spe-

ciam ad istos actus & sacrificij uitium ad oppositos: & similiiter statuens ieiunia applicat temperantiam speciem ad unicum comeditionem hora non absque carnis, & intemperantiam ad eius oppositum, & sic de aliis. Ex hoc autem patet differentia inter peccata ex ignorantia iuri facta secundum se mala, & non secundum se mala, quod ad uelamen: quia in fe-

cundum se malis scimus est id, unde species peccati sumuntur, quia est obiectum secundum se dissonans rationi: uelatum autem est ipsa dissonans, ut patet ex dictis. In ipsis autem non secundum se malis scimus, nihil claudit unde species peccati, immo nec genus moris sumuntur, ut patet in comeditione bis in diebus ieiunij ex ignorantia iuri: scimus enim ab hoc non est bona comediet carnum hodie. Constat enim quod hoc totum nihil includit dissonans, nisi quis diciat quod in ly, hodie, quia significat tempus ieiunij, claudit unde species intemperantiam sumuntur. Sed licet reuestra sic sit, attamen hoc non clauditur sub licito, sed sub velato ex iuriis ignorantia: & propterea relinquitur, quod in scito nihil est unde species sumuntur. & si huic adiungas, quod ex ignoto per negligientiam non sumuntur species, quia vi in litera dicitur, non potest dici, quod voluntas in huiusmodi ignoti per se, sed per accidentem feratur, & sequitur quod huiusmodi peccata, quia obiectum formale velatur, non sunt eiusdem species facta ab ignorantie iuri, & a scientie. Sed tunc obitant duo, primo, quia oportet assignare species vitii, & qua huiusmodi peccatum est: nihil enim est in genere, quod non sit in aliqua eius specie.

¶ Secundum, quia oportet saltare illam regulam. Circumstantia faciens actum de non malo malum, dat speciem, cum enim non apparet aliqua vitii species in tali bina comeditione, & similibus, & sola circumstantia determinate temperantia a ure in unica comeditione tali die, reddat hunc actum malum, consequens est, ut ad ipsam intemperantiam speciei talis transgressio reducatur, cuius oppositum ex prædictis sequebatur. Unde dicendum est, quod licet actus ita ex ignorantia caufatur non sint per se in talibus speciebus propter rationes allatas, reducuntur tamen sunt in eisdem speciebus, in quibus esent commissi a scientie: & ratio est, quia velamen ignorantia legis, quam tenetur nunc, hic, ille scire, quia uoluntarium est, impedit a locando ignotum, illud extra voluntarium & intentum, & uoluntas ueluti actus reddit actum ad naturam suę speciei, sicut etiam facit voluntarium velamen ignorantia facti. Propter quod sicut in credente occidere ceruum, & occidente hominem ex ignorantia culpabili, actus occiditionis reddit ad naturam suę speciei, & est homicidium: ita in comeditione bis ex culpabili ignorantia legis in die ieiunij, actus comeditionis reddit ad naturam suę speciei, & est intemperantia. Intelligenda sunt ergo que dicuntur de ignoto, quod scilicet non specificat quod ad reposita per se in specie: fucus autem est de reducitur ad speciem pertinentibus, & sic omnia consonant. Et habes ex hoc solutionem dubij relieti in questione, articulo 9, & resolutionem simpliciter duorum ultimo tractatorum nunc, quod scilicet facta peccata ex ignorantia facti culpabiliter, siue sunt secundum se mala, siue non, redeunt ad naturam suę speciei, quando culpa impedit velamen ignorantiae a locando actum extra intentum. Dico autem hoc, quia tam levius posset esse culpa negligentia, ut non reduceret actum ad propriam speciem factum perfecte, ut patet in eo qui ex leuisima culpa negligentia, in discernendo una ignorantie inebriatur: non enim reddit tunc ebrietas in naturam suę speciei perfecte. & scito quod in hac difficultate multo tempore fui non resolutus: & ideo vage scripsi, sed nolui mutare iam scripta propter exercitum.

¶ In codem quarto articulo in responsione ad primum nota quod haec responso exponitur inferioris in questione, 78. ar. 1. ad primum, ubi distinguuntur triplex ignorantia ex parte rei, scilicet secundum triplicem scientiam, prima est, quia scitur individuum actus esse malum, puta, hanc acceptationem rei aliena efficit.

¶ Secunda, quia scitur individuum actus, & temporis eius scilicet hoc nunc esse malum.

Tertia,

¶ Tertia est, qua scitur individuum actus temporis, & executio-
nis, scilicet hoc nunc non esse faciendum. Ignorantia opposita
prima scientia est causa peccati. Ignorantia lecunda & tercia est
ignorantia electionis, quam author negat hic esse causam pecca-
ti, non quod putet eam non causare peccatum ut alii tenent: sed
quia negat eam annu-

merari inter genera-
les causas peccati, de
quibus modo tractar-
quoniam peccata que
fiunt ex secunda &
tertia ignorantia, non
sunt peccata ex igno-
rancia, sed ex pas-
sione, uel habitu, ut in
illa questione decla-
ratur.

¶ In eodem 4. artic.
dubium pro Novitio
occurred in responsione ad secundum,
quia statibus etiam
omnibus dictis, ad-
huc illa propositio,
Peccatum additum
peccato facti manus,
uidetur efficax argu-
mentum sustinere in
proposito: quia cum
ignorantia, seu ebrie-
tas fuerit peccatum,
si sibi addatur sequens
peccatum, quantum-
cumque minimum,
faciet manus.

¶ Ad hoc dicitur,
quod argumentum
hoc concludit uerum,
sed in litera non af-
fertur ad hoc in omnibus
est quæstio, an sequens
peccatum diminuat
peccatum ignorantiae,
sed affertur ad argu-
mentum, quod igno-
rantia non diminuat,
seu augeat sequens
peccatum: quoniam
de hoc est quæstio
presentis articuli. &
in litera ad hoc crep-
detur optime, quod
ipsa ignorantia adiu-
cta sequenti peccato
non augeat illud, sed
diminuat illud; &
totum compotitum
est ex iuste, si co-
ponentia secundum
se sumuntur, quia
plus admittit de graui-
tate illius, quam ap-
ponat de grauitate
propria: unde in litera
tertia non dicitur, quod
ambob simili non ha-
bent tantam grauitatem,
de ignorantia simpliciter affecta-
ta; uel potest intelligi in genere pec-
cati ingratitudinis in qua sumus

AD TERTIUM Dicendum, quod
uerbum Ambrosii potest intelligi
de ignorantia simpliciter affecta-
ta; uel potest intelligi in genere pec-
cati ingratitudinis in qua sumus
tum unum eorum, scilicet sequens secundum se grauius, ut dictum
est, haberent.

¶ In eodem articulo quarto dubium est de quantitate diminu-
tionis, an scilicet, ignorantia secundum se peccatum ueniale, ex-
cluset sequens peccatum ex ea a mortali: & similiter ignorantia
mortalis letioris ordinis, excluset sequens a mortali grauioris or-
dinis: uel contra, mortale peccatum sequens ex ignorantia ue-
niali, faciat illam mortalem: & similiter mortale grauius ordinis
aggravet ignorantiam mortalem, in grauiorem ordinem
trahendam.

¶ Ad hoc dicitur, quod hec quæstio ex dictis de speciebus peccatorum
ex ignorantia, pender quando namq; ignorantia non auffert propria
& perfectam speciem delibero peccato, quod ex ea fit, non au-
 fert consequens id, quod ex propria specie sibi uendicat. Ueffe mor-

F tale, & esse mortale grauioris ordinis, propter quod in his
sunt secundum se peccata mortalia, & deliberate sunt: tunc
quamvis ex ignorantia, mortalia sunt. Quando uero ignor-
antia sequens peccatum, ut speciem alterius peccati, per
brietatis, uel uenationis non discrevit, tunc quia peccata
quae non sunt propriam speciem quantumcumque
secundum lectorum est, aut grauius, non tam
ex uenialis mortali, nec ex mortali grauiori
ris ordinis, mortale
grauioris ordinis
quamvis aggravata
circumstantia. Ita
tio est, quia igno-
rantia non habet
propriam speciem
nunquam aggre-
vata in infinitum, &
quam transfor-
matio ordinis, &
ignorantia in-
timaciora in-
tacta, & qui-
cunquam aggre-
vata in aliquo
modo. Ita
catum ueniale
cicum confor-
matum & q. 9. ad
non facit peccatum
morte. & in q. 4.
si circumscripta
circulariter ueniale
peccatum ueniale
mucidum. For-
non faciet peccatum
morte. & si circu-
litas, uel ueniale
peccata leuior
dinus, quam hu-
cum non trahit
in ordinem gra-
tis homicidij
aggravetur in
effectu.

gradus est, quod homo etiam be-
neficia non recognoscat, uel po-
test intelligi de ignorantia infide-
litatis, que fundamentum spiri-
tualis edificii subvertit.

AD QUARTUM Dicendum, q
ebrius meretur quidem duplices
maledictiones propter duo pec-
cata que committit, scilicet, ebrie-
tatem, & aliud peccatum, quod ex
ebrietate sequitur, tamen ebrietas
ratione ignorantiae adiuncte, di-
minuit sequens peccatum, & forte
plus, quam sit grauitas ipsius e-
brietatis, ut dictum est. * Vel po-
test dici, quod illud uerbum indu-
citur secundum ordinacionem
cuiusdam Pythaci legislatoris, qui
statuit, ebrios si percosserint, am-
plius puniendo, non ad ueniam
respiciens, quam ebrios debent ma-
tis habere, sed ad utilitatem, quia
plures iniuriantur ebrios quam so-
brii, ut patet per Phil. in secundo
Polit. *

QVAESTO LXXVII.

*De causa peccati ex parte appetitus sen-
suum, in octo articulos diuisa.*

DE INDE considerandum
est de causa peccati ex par-
te appetitus sensuum:
I utrum passio animæ sit causa pec-
cati.

ET CIRCA hoc queruntur o-
cto.

¶ Primò, Vtrum passio appetitus
sensuum possit mouere, uel in-
clinare uoluntatem.

¶ Secundò, Vtrum possit supe-
rare rationem contra eius scientiam.

¶ Tertiò, Vtrum peccatum quod
ex passione prouenit, sit peccatum
ex infirmitate.

¶ Quartò, vtrum hæc passio, que
est amor sui: sit causa omnis pec-
cati.

liter per uiam re-
dantia phantasiam. Sunt enim ut in 2. de anima dicuntur, ap-
petitus, & phantasticum animæ, indistincta loco, entomis de-
testantibus: & sicut ad linguam cholera infectat, gulares in-
cum errore fit, ita ad appetitum passio infectum, inter-
tatur phantasia, & iudicium etiam a summum confluente, &
quia intellectus mouetur aphantasmate, consequens effec-
tum in iudicando, sic compotus iudicio efficiatur, mouatur in-
tellectus, & iudicium efficitur. Ita in animalibus, in-
telligentiis, in quo plurimam uim obtinet iudicium cogitationis. Ratio
ex hoc, quod appetitus sensuum ex passione uehemem-
tur, hic homo non solum secundum illam partem, sed abdu-
mitur animaliter, & est alter dispositus, & ratio est, quia
animus animalis est primo prepter totum suppositum, ut ex
prima parte patet. In hoc enim differt ab appetitu